

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME
DE VLAAMSE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID, GEZIN EN ARMOEDEBESTRIJDING

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: - Ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering over het gebruik van de videoconferentie voor de verschijning van minderjarige verdachten
- Definitieve goedkeuring

Samenvatting

Definitieve goedkeuring van het ontwerpbesluit van de Vlaamse Regering over het gebruik van de videoconferentie voor de verschijning van minderjarige verdachten in uitvoering van artikel 15 van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht van 5 februari 2019.

Dit besluit strekt ertoe de gevallen te bepalen waarin gebruik kan worden gemaakt van een videoconferentie voor de verschijning van een minderjarige verdachte voor de jeugdrechter. Het ontwerp bepaalt eveneens de voorwaarden waaraan die videoconferentie moet voldoen.

Bijlagen:

- het ontwerp van besluit;
- het advies van de Raad van State 67.881/1/V gegeven op 8 september 2020

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsveld: Opgroeien

Inhoudelijk structurelement: Jeugdhulp

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

Vorige beslissingen van de Vlaamse Regering

Voorliggend ontwerp van besluit werd principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 17 juli 2020 (VR 2020 1707 DOC. 0917/1 en DOC 0917/2

Wetgevingsadvies

Het bijgaande ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering werd aangepast aan het wetgevingsadvies nr. 2020/126 van 10 april 2020.

Advies raadgevend comité

Het bijgaande ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering werd aangepast aan het advies van het raadgevend comité Opgroeien van 23 april 2020.

Consultatie Unie van jeugdadvocaten

Voorafgaand aan deze nota vond op 25 augustus 2020 een overleg plaats met een vertegenwoordiging van de Unie van jeugdadvocaten over de verdere operationalisering van de videoconferentie.

Sinds de principiële goedkeuring op 17 juli 2020 werden volgende wijzigingen doorgevoerd aan voorliggend ontwerp:

- Artikel 3 van het ontwerpbesluit wordt in die zin aangepast dat de akkoordverklaring van de minderjarige voor het gebruik van de videoconferentie op het daartoe door de gemeenschapsinstelling ter beschikking gestelde document pas wordt ondertekend en verstuurd naar de griffie nadat de minderjarige de kans heeft gehad om hierover met zijn advocaat in overleg te gaan.

- Aan het hernummerde artikel 4 van het besluit met betrekking tot de vereisten van het systeem van videoconferentie wordt de modaliteit toegevoegd dat de beschikbare documenten zowel voorafgaandelijk aan de zitting als tijdens de videoconferentie elektronisch moeten kunnen worden uitgewisseld tussen de partijen en hun respectievelijke advocaten. Tevens wordt gespecificeerd dat een vertrouwelijk overleg tussen advocaat en partijen mogelijk moet zijn zowel, voorafgaandelijk aan, tijdens als aansluitend op de videoconferentie.

Advies raad van State

Hierna volgt een bespreking van het gevolg dat gegeven wordt aan het advies van de Raad van State.

Opmerking onder punt 2.2.

Er wordt gevolg gegeven aan het advies van de Raad van State om artikel 4 van het ontwerp te schrappen omwille van het ontbreken van een decretale rechtsgrond. Deze bepaling vertoont sowieso geen rechtstreeks verband met het horen van de minderjarige verdachte door de jeugdrechter, maar betreft louter de operationele uitvoering van de begeleiding van minderjarige verdachten en delictplegers in een gemeenschapsinstelling die vervat zit in interne processen.

De overige artikels worden tengevolge van de schrapping van dit artikel hernummerd.

Opmerking onder punt 3.

Gevolg gevend aan de suggestie van de Raad van State tot verduidelijking wordt artikel 2, 1^o in die zin aangepast dat de videoconferentie enkel mogelijk is voor de verschijningen *in het kader van een verlenging of herziening* met toepassing van de wet van 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd' en dus niet voor de eerste verschijning.

Opmerking onder punt 5.

Gevolg gevend aan het advies van de Raad van State wordt in het hernummerde artikel 4, 6^o uitdrukkelijk bepaald dat het bewaren en verwerken van de videoconferentie is uitgesloten.

Opmerking onder punt 6.

Gevolg gevend aan het advies van de Raad van State wordt de bepaling met betrekking tot de inwerkingtreding van dit besluit 10 dagen na de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad geschrapt wegens overbodig.

Overige aanpassingen

- In de tekst van het voorontwerp van besluit die werd voorgelegd voor principiële goedkeuring op 17 juli 2020 werd de videoconferentie voor verschijningen in beroep vergeten. Het betreft een materiële vergetelheid. Deze mogelijkheid wordt nu toegevoegd aan artikel 2, punt 5^o;
- Aangezien de videoconferentie enkel kan gebruikt worden in de voorlopige rechtspleging en de herzieningsfase, wordt de verwijzing naar de terminologie jeugdrechtbank en minderjarige delictpleger, alsook de verwijzing naar de burgerlijke partijen geschrapt. De behandeling van de burgerlijke vordering is enkel mogelijk in de fase ten gronde voor de jeugdrechtbank. Ook in het opschrift van het ontwerpbesluit worden de woorden "minderjarige delictpleger" weggelaten.
- In de slotbepalingen wordt het koninklijk besluit van 12 november 2009 tot oprichting van een gesloten federaal centrum voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd opgeheven met ingang van 1 september 2020. Gelet op de zesde staatshervorming en de verhuis van het Vlaams Detentiecentrum voor de opvang van minderjarigen die uit handen zijn gegeven van Tongeren naar Beveren is dit koninklijk besluit zonder voorwerp.

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Artikel 15 van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht van 5 februari 2019 voorziet in de introductie van de mogelijkheden van moderne technologieën inzake communicatie tussen de betrokken partijen voor wat betreft de afhandeling van jeugddelicten.

In de memorie van toelichting bij het vernoemde decreet wordt dit als volgt omschreven:

“Vanuit de Vlaamse Gemeenschap proberen we eveneens rekening te houden met een evoluerende maatschappij en de rechtspleging en invulling van reacties, waar mogelijk, hier op af te stemmen. Het horen van een minderjarige vanop afstand is in bepaalde omstandigheden, en wanneer de technische ondersteuning hiervoor aanwezig is, een volwaardig alternatief om invulling te geven aan het hoorrecht.

De mogelijkheid van een videoconferentie wordt niet in alle gevallen voorzien. Zo is dit nooit mogelijk bij de eerste verschijning van de minderjarige voor de jeugdrechter of jeugdrechtbank. Daarnaast is het ook steeds de jeugdrechter/jeugdrechtbank die finaal kan beslissen dat de minderjarige wel in persoon moet aanwezig zijn.

Bovendien is dit geen verplichting, het is een bijkomende mogelijkheid die wordt voorzien om uitvoering te geven aan het hoorrecht van de minderjarige. De redenen hiervoor zijn niet ingegeven vanuit een kostenbesparend gedachtegoed, al kan dergelijk systeem wel desgevallend dit effect genereren.

Bijkomend geeft het systeem, naast de voordelen op het vlak van tijd en afstand, ook het voordeel van risicobeperking. Mogelijkheden voor ontvluchting tijdens, of naar aanleiding van de overbrenging, worden beperkt.

We voorzien voorwaarden welke moeten vervuld zijn om verschijning via videoconferentie toe te laten en er wordt een delegatie aan de Vlaamse Regering ingeschreven om de nadere regels omtrent het gebruik van de videoconferentie te bepalen. De volgende voorwaarden worden bepaald waardoor de deelname van een minderjarige verdachte of delictpleger aan de rechtspleging verenigbaar is met het recht op een eerlijk en openbaar proces: 1) de minderjarige, de jeugdrechter of jeugdrechtbank, het openbaar ministerie, de ouders of de wettelijke vertegenwoordigers van de minderjarige, de opvoedingsverantwoordelijken en de burgerlijke partijen en hun respectievelijke advocaten moeten in de mogelijkheid zijn om iedereen die deelneemt aan de zitting de verschillende partijen tezelfdertijd te kunnen zien en horen zonder technische belemmering; 2) de partijen moeten daadwerkelijk en vertrouwelijk met hun advocaat kunnen communiceren (Memorie van Toelichting)”

Gelet ook op de federale evoluties inzake het gebruik van de videoconferentie als mogelijkheid in zittingen bij de hoven en de rechtbanken en de afstemming ter zake (we verwijzen o.a. naar het advies van de Hoge Raad van Justitie van 1 april jl.), maken we met dit besluit de videoconferentie mogelijk in zeer concrete situaties.

Vanuit Vlaanderen zijn we al langer vragende partij voor het gebruik van videoconferentie voor de zogenaamde Everbergzittingen en de zittingen voor het verlengen van maatregelen voor minderjarigen die in de gemeenschapsinstellingen verblijven, mits voldaan aan de nodige randvoorwaarden. Dit blijkt uit de besprekingen van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht.

Met dit besluit maken we het mogelijk om in alle Vlaamse gemeenschapsinstellingen, met name de gemeenschapsinstelling De Grubbe te Everberg, de 2 campussen van de gemeenschapsinstelling De Kempen te Mol, de 3 campussen van de gemeenschapsinstelling De Zande, via digitale weg te communiceren met de jeugdrechtbank.

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1 definieert de videoconferentie.

Artikel 2 bepaalt het toepassingsgebied van de videoconferentie voor minderjarige verdachten of met andere woorden wanneer kan de videoconferentie toegepast worden tijdens de voorbereidende rechtspleging. Een belangrijk aspect is dat de uitdrukkelijke instemming van de minderjarige vereist is, na een voorafgaandelijk overleg met zijn advocaat. Ook de jeugdrechter kan te allen tijde beslissen dat de persoonlijke verschijning van de minderjarige noodzakelijk is.

We maken de videoconferentie mogelijk voor:

- Verlengingen in het raam van de zogenaamde Everbergwet;
- Verlengingen van het verblijf in de gemeenschapsinstellingen.
- We anticiperen eveneens op de invoering van de gesloten oriëntatie en begeleiding zoals voorzien in het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht.
- Verschijningen in hoger beroep .

Vanuit perspectief van de burgerlijke partijen en slachtofferperspectief is het maatschappelijk niet wenselijk om de persoonlijke verschijning te vervangen door een videoconferentie in de fase ten gronde.

Artikel 3 bepaalt de werkwijze om bij de eerste verschijning de uitdrukkelijke instemming van de minderjarige verdachte voor volgende verschijningen bij videoconferentie te verzekeren.

De akkoordverklaring om te verschijnen door middel van videoconferentie wordt desgevallend opgenomen in de beschikking van de jeugdrechter. Advocaat en minderjarige zijn op dat moment samen en kunnen desgevallend hierover al voorafgaandelijk overleg plegen

De minderjarige verdachte kan eveneens nadien in de gemeenschapsinstelling, na overleg met en akkoord van zijn advocaat, zijn keuze hiertoe schriftelijk bekendmaken in het daartoe voorziene document, dat aan de minderjarige bij opname in de gemeenschapsinstelling ter beschikking gesteld wordt. Het document wordt pas wordt ondertekend en verstuurd naar de griffie nadat de minderjarige de kans heeft gehad om hierover met zijn advocaat in overleg te gaan.

Artikel 4 bepaalt de vereisten aan de gebruikte technologie.

Artikel 5 en 6 voorzien in de opheffing van het koninklijk besluit van 12 november 2009 tot oprichting van een gesloten federaal centrum voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd opgeheven met ingang van 1 september 2020. Gelet op de zesde staatshervorming en de verhuis van het Vlaams Detentiecentrum voor de opvang van minderjarigen die uit handen zijn gegeven van Tongeren naar Beveren is dit koninklijk besluit zonder voorwerp.

Artikel 7 belast de Vlaamse minister voor justitie en de Vlaamse Minister, bevoegd voor opgroeien met de uitvoering van dit besluit.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorliggend besluit van de Vlaamse Regering heeft op zich geen budgettaire impact. Het regelt enkel de mogelijkheid voor de partijen en hun respectievelijke advocaten om via videoconferentie te verschijnen voor de jeugdrechter.

Concreet is de afstemming met de federale overheid en de recente evoluties aldaar van belang. De FOD Justitie implementeerde recent softwaretoepassingen (Webex) bij de magistratuur. Het is evident dat de compatibiliteit maximaal is.

Aan Vlaamse kant werden de nodige licenties voor de 3 gemeenschapsinstellingen en alle afdelingen van de sociale diensten verworven, ze werden kosteloos aangeleverd door de FOD Justitie. Concreet betekent dit dat vanuit de gemeenschapsinstelling De Kempen te Mol, De Zande te Beernem en De Grubbe te Everberg specifieke mailaccounts licentiehouder zijn en ook bijv. zelf Webex vergaderingen kunnen inboeken met magistratuur. Dit geldt ook voor de 14 sociale diensten jeugdrechtbank.

De operationaliteit werd ook getest in overleg met de FOD Justitie. De testen zijn positief. In De Grubbe, gelet dat hier het meeste zittingen zijn in het kader van de verlengingen binnen de Everbergwet werd ook getest met het gebruik van zgn. polycam-apparatuur.

Op basis van de implementatie in een eerste fase zal het gebruik van de videoconferentie in jeugdzaken geëvalueerd worden naar verdere impact. Hier zal dan tevens de daling van de huidige kosten inzake overbrengingen moeten mee in rekening gebracht worden.

Als bijlage gaat het advies van de Inspectie van Financiën van 14 mei 2020. De inspectie van Financiën verleent een gunstig advies. Voor wat betreft de opmerking inzake de juridische gevoeligheid verwijzen we naar de waarborgen die al in het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht zijn verankerd. De uitdrukkelijke toestemming van de minderjarige is vereist en de rechter kan te allen tijde beslissen dat de minderjarige in persoon verschijnt. Verder kunnen we bevestigen dat de licenties door de FOD Justitie wel degelijk kosteloos zijn aangeleverd en operationeel zijn in de gemeenschapsinstellingen en de sociale diensten bij de jeugdrechtbank. Sowieso wordt de huidige kost van het vervoer van jongeren naar de jeugdrechtbank gedragen binnen de beschikbare kredieten. Het is zoals de inspectie van financiën terecht meldt, momenteel niet in te schatten wat het effectieve gebruik van de videoconferentie zal zijn, dit zal de monitoring en rapportage moeten uitwijzen.

B. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op het personeelsbestand en op het personeelsbudget, zodat het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor het algemeen beleid inzake personeel en organisatieontwikkeling, niet vereist is.

C. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

- a) Voorliggend ontwerpbesluit heeft geen weerslag op het personeel, de werkingsuitgaven, investeringen, schuld en ontvangsten van de lokale besturen.

4. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar definitieve goedkeuring te geven aan bijgaande ontwerpbesluit van de Vlaamse Regering over het gebruik van de videoconferentie voor de verschijning van minderjarige verdachten

- 2° de Vlaamse minister voor Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, en de Vlaamse minister bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, te gelasten het voormelde besluit van de Vlaamse Regering te laten publiceren in het Belgisch Staatsblad.